

KARTA

ICOMOS Międzynarodowy Komitet Drewna /Internationala Wood Commitee/ Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych

Celem niniejszego dokumentu jest zdefiniowanie podstawowych i uniwersalnie stosowalnych zasad oraz zastosowań dla ochrony i konserwacji historycznych struktur drewnianych z uwagi na ich znaczenie kulturowe. Historyczne struktury drewniane odnoszą się tutaj do wszystkich typów budynków lub konstrukcji całkowicie lub częściowo drewnianych, które mają kulturowe znaczenie lub są częściami historycznego obszaru.

W celu zachowania takich struktur, Zasady:

- uznają znaczenie struktur drewnianych ze wszystkich okresów jako część kulturowego dziedzictwa światowego;
- biorą pod uwagę wielką różnorodność historycznych struktur drewnianych;
- biorą pod uwagę różne techniki i gatunki drewna użytego do ich zbudowania;
- uznają podatność konstrukcji częściowo lub całkowicie wykonanych z drewna na
- niszczenie i degradację materiału w zmieniających się warunkach środowiskowych i klimatycznych, spowodowanych fluktuacją wilgoci, światłem, porażeniem grzybami i insektami, zużyciem i spękaniem, ogniem i innymi klęskami żywiołowymi;
- uznają zanikanie historycznych struktur drewnianych z uwagi na wrażliwość, niewłaściwie stosowane rzemiosło lub brak zdolności i wiedzy w zakresie tradycyjnego projektowania i technologii konstrukcji;
- biorą pod uwagę wielką różnorodność podejmowanych działań i zabiegów niezbędnych dla zachowania i konserwacji tych zasobów dziedzictwa;
- mają na uwadze Kartę Wenecką, Kartę Burra i związane z tym doktryny UNESCO i ICOMOS oraz dążą do zastosowania tych generalnych pryncypiów dla ochrony i konserwacji historycznych struktur drewnianych;
- oraz tworzą następujące rekomendacje:

PRZEGLĄD, INWENTARYZACJA I DOKUMENTACJA

1. Stan struktury i jej komponentów powinien być szczegółowo zinwentaryzowany przed jakąkolwiek interwencją, jak również materiały użyte do zabiegów, w odniesieniu do Art. 16 Karty Weneckiej i Zasad ICOMOS dotyczących Inwentaryzacji Zabytków, Grup Budynków i Miejsc Zabytkowych. Cała stosowna dokumentacja, dotycząca również charakterystycznych materiałów i elementów usuniętych ze struktury obiektu, informacja o zastosowanych tradycyjnych zdolnościach rzemieślniczych i technologiach, powinny być zebrane, skatalogowane, bezpiecznie zmagazynowane i stosownie do potrzeb udostępniane. Dokumentacja powinna również zawierać uzasadnienie wyboru materiału i metod w pracach konserwatorskich.
2. Dogłębna diagnoza warunków i przyczyn rozkładu i zniszczeń strukturalnych konstrukcji drewnianych powinna poprzedzać jakąkolwiek interwencję. Diagnoza powinna bazować na dokumentacji, fizycznej

inspekcji i analizie, oraz, jeśli potrzeba, pomiarach warunków fizycznych i nie niszczących metodach testowych. To nie powinno przeszkadzać niezbędnym drobnym interwencjom i środkom służącym dla doraźnego zabezpieczenia obiektu.

MONITOROWANIE I UTRZYMANIE

3. Spójna strategia regularnego monitorowania i utrzymania jest decydująca dla ochrony historycznych struktur drewnianych i ich znaczenia historycznego.

INTERWENCJE

4. Pierwszym celem ochrony i konserwacji jest zachowanie historycznej autentyczności i integralności dziedzictwa kulturowego. Każda interwencja powinna z tego względu opierać się na odpowiednich studiach i ocenach. Problemy powinny być rozwiązywane odpowiednio do warunków i potrzeb z uwzględnieniem wartości estetycznych i historycznych oraz fizycznej integralności historycznych struktur lub miejsc.
5. Każda proponowana interwencja powinna:
 - a. preferować zastosowanie środków tradycyjnych;
 - b. zabezpieczać możliwość odwracalności działań, jeśli to możliwe technicznie; lub
 - c. przynajmniej nie uprzedzać lub uniemożliwiać przyszłych prac konserwatorskich, gdy takie staną się konieczne; oraz
 - d. nie utrudniać możliwości późniejszego dostępu w celu ewidencji elementów dodanych do konstrukcji obiektu.
6. Ideałem jest minimalna interwencja w tkankę historycznej struktury drewnianej. W pewnych okolicznościach, minimalna interwencja może oznaczać, że ochrona i konserwacja wymagają kompletnego lub częściowego demontażu i ponownego montażu w celu umożliwienia naprawy konstrukcji drewnianych.
7. W przypadku interwencji, historyczna struktura powinna być traktowana jako całość; cały materiał włącznie z elementami konstrukcyjnymi, panelami wypełniającymi, oszalowaniem, więźbą dachową, podłogami, drzwiami, oknami, itd., powinien być traktowany z jednakową uwagą. Jako zasadę należy przyjmować zachowanie jak największej ilości materiału oryginalnego. Ochrona powinna uwzględniać wykończenie powierzchni, takich jak tynki, malatura, pokrycia, tapety, itd. Jeśli to potrzebne by odnowić lub wymienić wykończenie powierzchni, oryginalne materiały techniki i wzory powinny być powtórzone w tak dalekim stopniu, jak to jest tylko możliwe.
8. Celem restauracji jest konserwacja struktur historycznych i ich funkcji konstrukcyjnych oraz ujawnienie ich wartości kulturowych przez poprawę czytelności ich historycznej integralności, ich wcześniejszych stadiów i projektowania w granicach istniejących historycznych możliwości materiałowych, jak to zostało wskazane w artykułach 9-13 Karty Weneckiej. Usunięte części historycznej konstrukcji i inne jej elementy powinny być katalogowane, a charakterystyczne egzemplarze na trwałe zmagazynowane jako część dokumentacji.

NAPRAWA I WYMIANA

9. W naprawie historycznej konstrukcji drewnianej, drewno do niej użyte może być zastosowane pod warunkiem respektowania stosownych wartości historycznych i estetycznych i tylko tam, gdzie działanie takie stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie wymiany w związku z rozkładem lub zniszczeniem elementów konstrukcji lub jej części albo z uwagi na wymogi restauratorskie.

Nowe elementy lub części elementów konstrukcyjnych powinny być wykonane z tych samych gatunków drewna o takiej samej lub, jeśli to stosowne lepszej jakości niż elementy zastępowane. Gdzie możliwe, powinny też podobną naturalną charakterystykę. Zawartość wilgoci i inne parametry fizyczne drewna zastępującego powinny być zbliżone do parametrów drewna istniejącej konstrukcji.

Ciesielstwo i technologia konstrukcji, łącznie z użyciem narzędzi lub urządzeń do tworzenia elementów dekoracyjnych, powinny, jeśli to możliwe, korespondować z użytymi oryginalnie. Gwoździe i inne drugorzędne materiały mogą, tam gdzie to jest uzasadnione, być kopiami oryginalnych.

Jeśli część elementu konstrukcji jest wymieniana, do połączenia elementów starych i nowych należy zastosować tradycyjne złącza ciesielskie, o ile będzie to właściwe ze względu na wymogi konstrukcyjne.

10. Należy zaakceptować, że nowe elementy konstrukcyjne lub ich części będą odróżnialne od istniejących. Nie jest wskazane kopiowanie naturalnych zniszczeń czy deformacji wymienianych elementów konstrukcji. W celu dopasowania kolorystyki starego i nowego, mogą być zastosowane właściwe metody tradycyjne jak również nowoczesne, dobrze przetestowane technologie, pod warunkiem nie uszkodzenia lub zdegradowania powierzchni elementów konstrukcji oryginalnej.
11. Nowe elementy lub ich części powinny być dyskretnie zamarkowane przez nacięcia, wypalone oznakowanie lub innymi metodami, tak by mogły być zidentyfikowane później.

HISTORYCZNE RESERWY LEŚNE

12. Należy dążyć do ustanowienia i ochrony rezerw leśnych, skąd można pozyskiwać odpowiednie drewno do konserwacji i naprawy historycznych konstrukcji drewnianych. Instytucje odpowiedzialne za ochronę i konserwację historycznych obiektów i miejsc powinny ustanowić lub promować ustanowienie składów drewna właściwego dla tego typu prac.

WSPÓŁCZESNE MATERIAŁY I TECHNOLOGIE

13. Współczesne materiały, takie jak żywice epoksydowe i techniki, takie jak wzmocnienie konstrukcyjne stałą, powinny być wybierane i stosowane z wielką uwagą i tylko w przypadkach, gdy trwałość i zachowanie się materiałów i techniki konstrukcyjne zostały w satysfakcjonujący sposób przebadane w odpowiednio długim przedziale czasowym. Urządzenia, takie jak ogrzewanie i sygnalizacja oraz ochrona pożarowa, powinny być instalowane z uwzględnieniem rozpoznania historycznego i estetycznego znaczenia obiektu i miejsca.

14. Użycie konserwantów chemicznych powinno być dokładnie kontrolowane i monitorowane i powinno znajdować zastosowanie tylko tam, gdzie zapewniona może być korzyść, gdzie bezpieczeństwo publiczne i środowiskowe nie będzie narażone i gdzie istnieje znaczące prawdopodobieństwo długoterminowego sukcesu.

EDUKACJA I SZKOLENIE

15. Regeneracja wartości związanych ze znaczeniem kulturowym drewnianych struktur poprzez programy edukacyjne jest zasadniczą koniecznością dla zrównoważonej konserwacji i polityki rozwoju. Zaleca się ustanawianie i dalszy rozwój programów szkoleniowych dotyczących zabezpieczania, ochrony i konserwacji historycznych struktur drewnianych. Takie szkolenia powinny bazować na zrozumiałej strategii zintegrowanej z potrzebami zrównoważonej produkcji i konsumpcji i zawierać programy na poziomach lokalnym, narodowym, regionalnym i międzynarodowym. Programy powinny być adresowane do wszystkich związanych z tym zagadnieniem zawodów i rzemiosł zaangażowanych w tego typu prace. Dotyczy to w szczególności architektów, konserwatorów, inżynierów, rzemieślników i zarządców nieruchomości.

Tłumaczenie z języka angielskiego:

dr hab. inż. arch. Zbigniew Paszkowski, prof. PS
członek Prezydium PKN ICOMOS
Szczecin, 30. kwietnia 2007